

Karl Friederichs

Dissertatio inauguralis Tympanitidis diagnosin, causas et prognosin exhibens

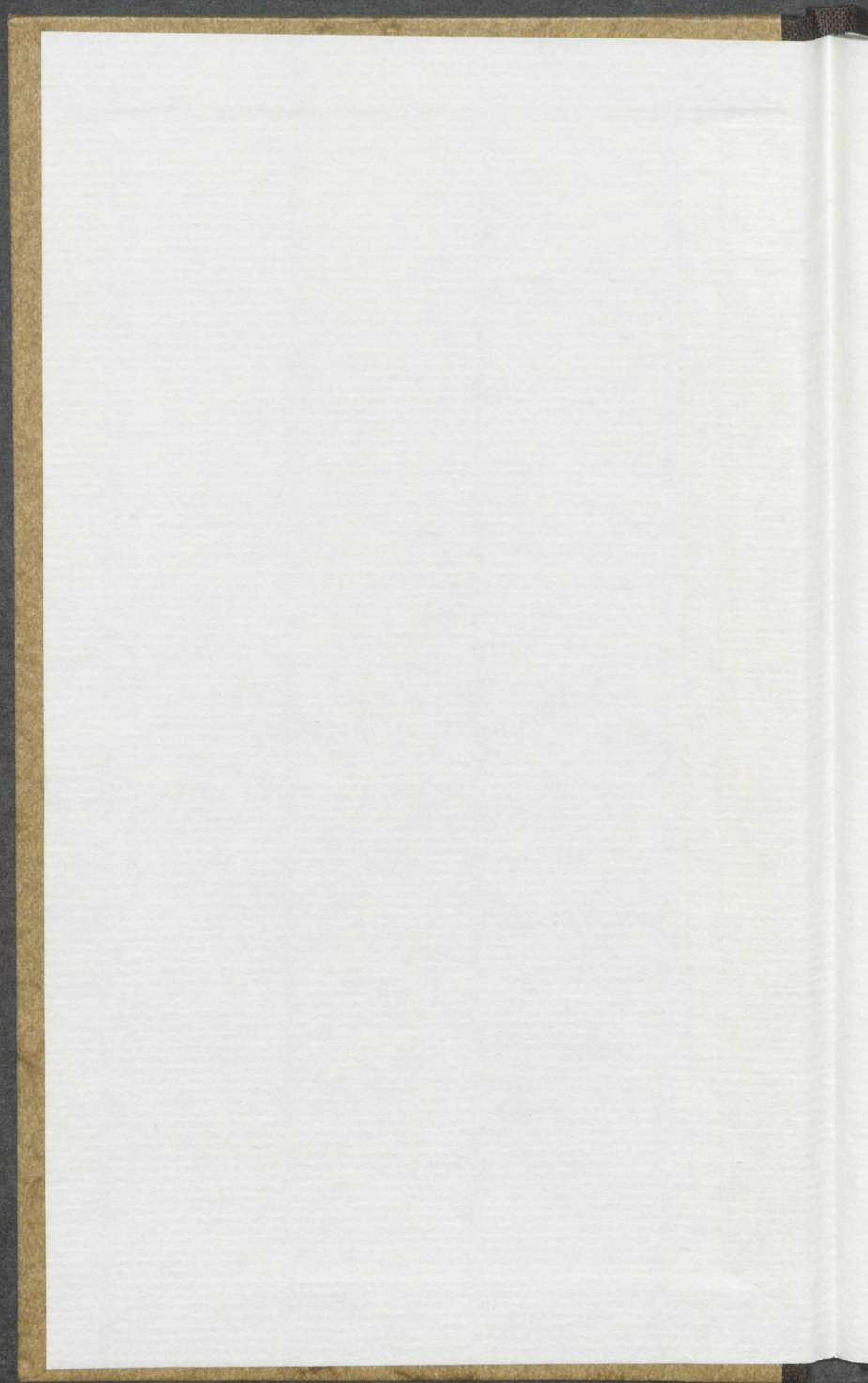
Rostochii: Literis Adlerianis, 1812

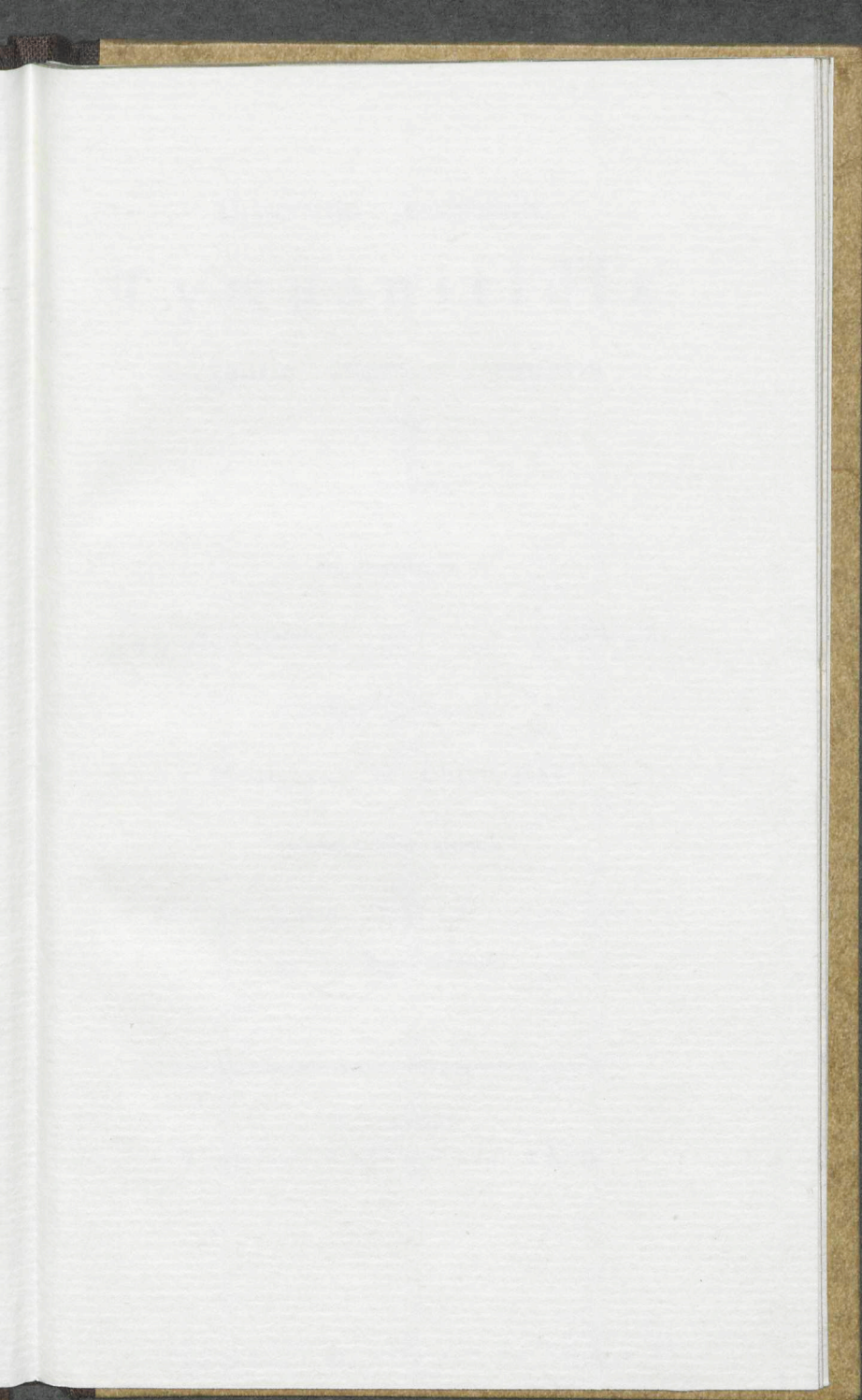
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn100729809X>

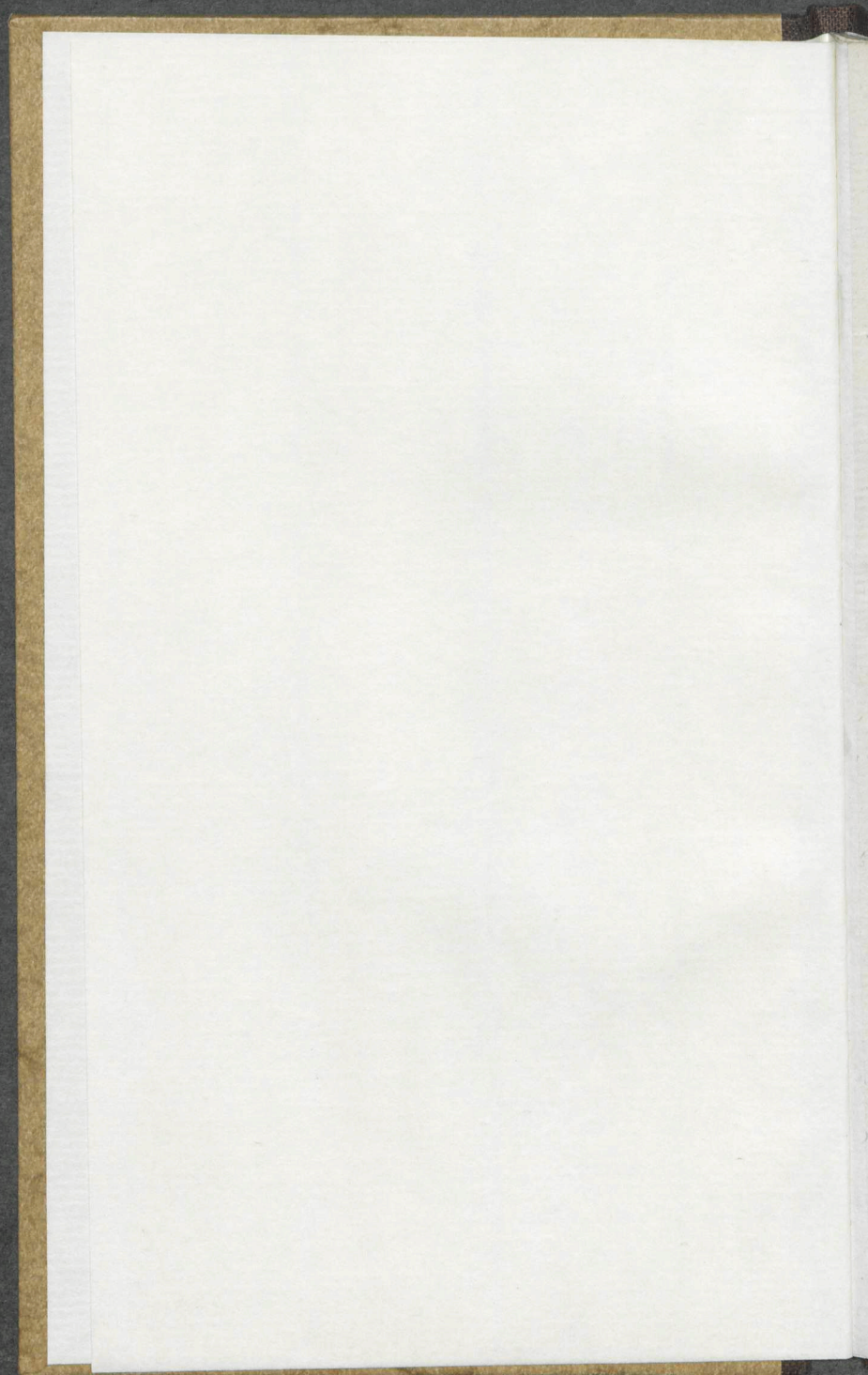
Druck Freier Zugang OCR-Volltext

RU med. 1812

Friedrichs, Carol

Dissertatio inauguralis

Tympanitidis

diagnosin, causas et prognosin
exhibens.

Pro impetrando

in *Academia Rostochiensis*

Gradu Doctoris

Medicinae et Chirurgiae

examini publico submittit

Carolus Friedrichs

Suerino - Megalopolitanus.

Rostochii

Literis Adlerianis 1812.

Dischalis, inaugurals

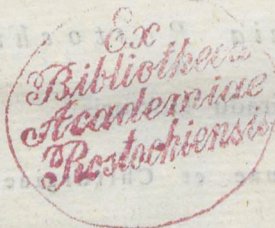
Tympanis

diagnosis, causae et prognosin

exhibens.

Pro impetrando

in Academia

Philosophiae et Juris

examinis publici instituta

Carolus Friedrichus

curator Collegii Pestachiani

Pestachii

Die 24. Martii 1812

Prooemium.

Cum mos atque instituta majorum, ut ad summum gradum Doctoris obsequendum specimen studiorum exhibeamus, requirant, huic officio me quoque subjicere, et hoc opusculum examini eruditorum submittere haud recusare volui. Lectorem modo, ut has studiorum meorum primitias benevolo animo accipiat, iisque, quae haud apte ac distincte exposita et prolata sint, indulgeat, etiam atque etiam rogo.

Tan-

Tantum abest, ut crederem, me aliquid
novi prolaturum esse; sed quae ex Prae-
ceptorum meorum, semper Venerandorum,
praelectionibus, nec non Medicorum cele-
brium scriptis, quae ad manus habebam,
exhausi, tractasse, et pro viribus infirmis
dijudicasse, tironi sufficiat.

Tym.

Tympanitis.

Tympania. Tympanites. Hydrops siccus et flatusulentus. Spasmus inflativus *Richter*i. Τυμπανίτης *Graec.* La Tympanie *Gall.* Tympanitik diseases *Angl.* Trommelvater, Windwatter, Windzucht *Holl.* Windwassersucht, Trommelsucht *Germ.*

§. I.

Tympanitis est intumescencia totius abdominis, levis et elastica, ad pulsationem sonum edens.

Differt a *meteorismo*, quod hic aegritudo sit acutissima, et saepe symptoma aliorum morborum *a)*, e. g. febris putridae ac nervosae, dysenteriae etc.; tympanitis vero licet doloribus colicis

initio

initio saltem slipetur, morbus sit chronicus *b*). In meteorismo intumescenciam elasticam tantum praecordiorum, non totius abdominis, uti in tympanitide, adesse, nego; saltem et ego pluries in febribus malignis totius ventris tumorem durum, tensum ac elasticum observavi.

Differt a *colica flatulenta*; in hac enim volumen totius abdominis minime est adauctum, et morbus est acutissimus in paroxismo.

Differt ab *ascite*:

1mo, quod in tympanitide ad pulsationem sonus instar tympani audiatur, qui in ascite non auditur *c*).

2do, in tympanitide constanter prominet abdomen versus umbilicum in quocunque aegri situ; quod in ascite non obtinet.

3tio, tympanitis gravem ponderis sensum non

ex-

exhibet, uti quidem ascites et hydrops
saccatus d).

a) *Sauvages* Nosolog. meth. T. II. p. 514.

b) *Hecker*, die Kunst, die Krankheiten des Menschen zu heilen. II. S. 700.

c) v. *Swieten* Commentar. in *H. Boerh.* aphor.
T. IV. p. 172.

d) *R. A. Vogel* praelect. de cognos. et cur. morb.
p. 568. §. 662.

§. 2.

De sede tympanitidis auctores dissentiunt.
Communis olim fuit opinio, tympanitidem ad-
esse, dum aër in *cavo abdominis* haereret; alii
e contrario, praecipue casuum anatomicorum
collectores, sedem mali non abdominis, sed in-
testinorum ac *ventriculi cavum*, fere semper
esse statuerunt. Verum non videtur omnino ne-
gari

gari posse, quod tympanitis quandoque in cavo abdominis inventus fuerit. Hoc enim revera contigisse legitur apud HEISTERUM *e*); aut tympanitidem abdominalem rarum esse morbum, testatur idem auctor. Rarissime contigit, *uterum-muliebrem*, clauso ejus orificio, tympanitide affici, praesertim, quum virus venereum hoc viscus subierit, aut exulceratum illud fuerit *f*). Longe frequentius ventriculus et intestina morbum producant. Viri Celeberrimi LITRE et DE HAENG) fere semper has partes ab aëre contento et rarefacto distentas invenerunt; intestina tenuia omnia, duplo, triplo, naturalem diametrum superabant, ita ut, enormiter adeo tumentibus his, thoracis figura multum fuerit mutata, et pulmones una cum corde compresfi. Interdum ascites vel hydrops sacculus tympanitidi adjuncti sunt, praesertim si diu duraverit morbus *h*).

e) Medis,

e) Mediz. und Chirurg. Wahrnehm. p. 28. Cf.
Lietand Histor. anatom. I. p. 432. *Bell* on
 ulcers and tumors, II. B. *Auserles* Abhandl.
 f. pr. Aerzte. V. B. p. 242.

f) *R. A. Vogel* l. c. §. 667.

g) *Rat. med.* Vol. II. Cap. 5. p. 73.

h) *Hoffmann* medic. rat. syst. T. IV. p. 486.
 §. XIV. *Salzb. med. Chirurg. Zeitung.* 1792.
 I. p. 320.

§. 3.

Perpensis iis, quae nunc de fede tympanitidis dicta fuerint, patet, non adeo inepte ratione sedis dividi posse in tympanitidem *intestinalem*, *abdominalem* et *uterinum*, quorum symptomata paucis verbis indicare mihi liceat.

§. 4.

1) *Tympanitis intestinalis.*

Haec tympanitidis species sequentibus phaenomenis et signis se manifestat:

- a) Incipit plerumque a borborygmis, qui ab aëre, a quacunque causa in intestinis extricato, oriuntur.
- b) Dolores abdominis pertinaces, rodentes et punctorii, qui in initio morbi plerumque ad umbilicum, deinde ad totum abdominis ambitum et ad regionem lumbarem sinistram i) referuntur.
- c) Tumor utricularis totius abdominis renitens, ad sensum levis, constanter sursum, et versus umbilicum prominens, percussione facta tinniens, pressus mox se attollens, ructu, borborygmis, et contumaci

tumaci ut plurimum ventris adstrictione
flipatus, a flatibus oriundus.

d) Alvus admodum tarda, urina in malo
provecto parca. (Inter initia alvus non-
nullis fluida et facilis est, ut tamen venter
inde non emolliatur. Saepe etiam urinae
adeo cum compressione stillicidium.)

e) Anxietates insignes, respiratio difficilis,
pulsus inaequalis, adpetitus defectus, sitis
intolerabilis.

f) Flatus frequenter obmurmarant, et ce-
piose quoque ex alvo, interdum etiam ex
ventriculo exturbantur *h*).

g) Sensim sensimque corporis habitus emar-
cescit ac in icteritium vertitur; crura
oedematoso tumore demum occupantur.

i) *Hoffmann* 1. c. p. 468. §. XII.

k) *Vogel* 1. c. p. 569.

§. 5.

2) *Tympanitis abdominalis.*

Haec ab illa distinguitur in eo, quod in eadem sonitus fit evidentior, quam in intestinali; tumor aequabilior ad attactum perceptus; emissio flatuum rarior, aegrumque minus levans; dolores abdominis in hac specie magis ad exteriora referuntur; alvus minus pertinaciter clausa, cum actio intestinorum hic non ita laedatur, ut in priori specie.

§. 6.

3) *Tympanites uterinus.*

Ardor constans cum dolore rofivo ac pungente in hypogastrica regione percipitur: tenemus aliquis per intervalla uterum comprehendit, ex eoque deinceps foetidissimus aër cum sonitu exploditur humore sanioso ac rodente pedissequo. Idem fluxus

fluxus posthaec cessat, iterumque saepius redit cum iisdem symptomatibus. Elapso sic aliquot hebdomadam spatio, uterus sensim in tumorem durum ac subrotundum elevatur; eoque rarius nunc flatus erumpunt, quo majus ille incrementum sumit: lotium foetens cum difficultate redditur; denique lenta ac letifera febris accedit. Gravis autem hic morbus est, paucaeque ex eo evadunt. Idemque et tympanitae intestinali nonnunquam se adjungit 1).

1) Vogel 1. c. p. 575. 576. §. 667.

§. 7.

Inter hasce tympanitidis species solummodo de tympanitide intestinali, utpote omnium frequentissima, hic praecipue sermo erit; alias minus frequentes ob brevitatem, quam tempus et circumstantiae me observare jubent, hic leviter solum attingere debui.

§. 8.

§. 8.

Hujus continuæ, valde molestæ et periculosæ ventriculi et intestinorum inflationis *causam proximam* medici veteres in aëre in intestinis cumulado reposuerunt. Sed majores perlaepe, sic etiam in exploranda tympanitidis causa, in eo peccarunt, ut effectum cum causa confunderent. Jam *Baglivius*, *Willisius* aliique, ex spasmodica tunicarum intestinalium stricture tympanitidem derivarunt, et novissimis temporibus extra dubitationem positum est, hujus morbi causam proximam in expansione spasmodica ventriculi et intestinorum, una cum harum partium atonia paralytica, consistere.

§. 9.

Causis tympanitidis *remotis* adnumerandæ sunt:

1. *Ingesta noxia, flatulenta, indigesta*, præsertim quum diathesi asthenica organorum

di-

digestionis aeger laboret, harumque partium vis contractilis imminuta sit. Exempla verae tympanitidis post ciborum flatulentorum usum immodicum legimus in

Journal de Medec. Chirurg. Pharmac.
etc. Decembre 1791. No. 2.

Salzb. med. chir. Zeit. 1792. IV. p.
268. 269.

Foresti observat. L. XVII. Obs. 39.

Collect. Soc. Med. Havniens. Vol. II.
Obs. 7.

§. 7.

2) *Spasmi*. In hypochondriacis et feminis hysteri-
cicis flatulentia haud raro tympanitidi simili
est, et interdum in hunc morbum chronicum transit, quod plerumque fit, si animi
commotiones aut similes causae vel validis-
simae

simae fuerint, vel frequenter repetitae sint,
aut diuturnae.

Journ. d. Medec. T. LIV. p. 402.

- 3) *Iteratae colicae et ileus.* Observationem
tympanitidis post ileum natae refert Cel.
de Haen in

Rat. med. T. II. 517.

Nec captu difficile, quare post ileum sequatur tympanitis. In ileo enim, cum alvus diu pertinaciterque clausa maneat, intestina ita distenduntur, ut, debilitata vi contractili, aëri in intestinis expanso cedere debeant, sicque tympanitidem exhibere. Colicae iteratae ob spasmos concomitantes, diu durantes, aut saepe repetitos, tympanitidem excitare possunt.

- 4) *Inflammatio intestinorum praegressa.* —

In eorum inflammatione, pars intestini,
quae

quae loco inflammato altior est, immaniter distenditur, inflatur, dilaceratur, cum dolore acutissimo: verum nimia disfractio pro effectu suo relinquit debilitatem nimiam. Imo dolor ingens diuturnus, et quidquid distorquendo aut distrahendo nervos laedere potest, paralyfin inducere valeat. Inducta autem per nimiam disfractionem aut nimia debilitate, aut paralyfi intestinorum, eorundem actio muscularis ita enervabitur, ut vim aëris sese expandentis coercere nequeat.

Detharding Diss. de inflammatione sanguinea, causa tympanitidis. Rosch. 1759.

Störk Ann. med. II. p. 191. 194. 199.

- 5) *Febres intermittentes male curatae*. Casum sexagenariae hystericae per hydragoga et

corticem Peruvianum sanatae, cui postea Tympanites supervenit, refert Cel. Sauvages.

Nosolog, method. T. II. p. 517. Cfr.

Werthoff Obs. de Febr. S. II. §. 6.

Not. h.

Alius alibi casus legitur puellae, post febrem mesentericam male curatam tympanitidis morbo affectae.

Benkö Ephemerid. meteorolog. med.

Vol. I. p. 291.

6) *Vermes.* Interdum Tympanitis febres vermino, sas comitatur, aut a vermibus morbus fovetur.

Plater observ. L. III. p. 656.

Distinguitur haec species ab aliis per signa vermium.

7) *Defectus bilis ex hepatis et vesica felleae vitiis.*

vitiis. Bile enim deficiente, intestinis deest
 necessarius, quo et agant et se exonerent,
 stimulus. Ergo expanduntur, et perseve-
 rante, aut continuo repetente, eadem ex-
 pansionem, fibrae eorum demum paralyticae
 fiunt, nec nisi duplicata vi respirationis,
 aut validorum purgantium stimulo, commo-
 ventur ad evacuationem. Evacuata autem
 haec intestina vix concidunt, quum vi con-
 tractili amissa, mox aëre extendantur, faeci-
 bus dein tempore accumulatis, immanius
 turgeant, atque ita ad exonerandam sese,
 vi indigeant validiore, quam antea. Hinc
 patet, quare non raro icterum tympanitis
 excipiat.

de Haen rat. med. T. IV. cap. 3. 4. §. I.

Scharschmidt med. chir. Nachr. III.

no. 37.

8) *Ventriculi vitia*, e. g. ruptura, foramen (Act. N. C. Vol. IV. Obs. 38. Ephem. Nat. Curios. Cent. V. Obs. 43.); *intestina affecta*, excreſcentiae glandulofae, ſtenochoria coli hydatidofa (Waldingers N. Magazin, XI. p. 351.), Colon ſcirrhoſum (Salzb. med. chir. Zeitung 1792. I. p. 479.), expanſum, inferius anguſtatum (Selle N. Beiträge. II. p. 109.) anguſtatio recti (Plouquet Initia Bibl. med. pr. T. VII. p. 615.); *Splenis uterique vitia*.

9) *Pathemata*, purgantia draſtica, cauſae rheumaticae et arthriticae, ſcabies ſiccata, laeſiones, fluor albus ſuppreſſus cet.

§. 10.

D i a g n o ſ i s.

Hanc determinant 1mo: cauſae praegreſſae tympanitidi praefertim efficiendae idoneae; 2do: ſym-

symptomata tympanitidi propria. Quamvis omnia symptomata superius enumerata suam conferant symbolum ad formandam diagnosin, praecipua tamen, notante Ill. *van Switen* (l. c. T. 10. p. 172), sunt haec bina: si abdomen percussum inflar tympani resonet, et si aeger ad stateram levius sit.

§. II.

P r o g n o s i s.

1. Tympanites periculosus admodum morbus. Simplex ac incipiens, praesertim a causa externa ortus, aut febribus intermittentibus succedens, praecipue in robustis ac virili aetate, facilius tollitur. Radicatus vix unquam curatur.

Klein Interpres Clinicus. p. 284.

2. Curatio impossibilis est, si nervorum mesentericorum et mesocolicorum paralyxis sit irrepara-

reparabilis; in hoc casu, licet omnis aër ac faeculenta materies expulsa fuerit, causa tamen assiduo renascens, dat, cum hac perseverante proëgumena, semper novam causam proximam. Ita Cel. *de Haen* (rat. med. IV. cap. 3. p. 66). Absolute incurabilem tympanitidem amisso ab enormi dilatatione intestinorum tono, pronunciat Cel. *Lietand* (Precis de med. pratiq. p. 362). Hinc

3. In tympanitide jam adulta si nulli flatus exant, nulli borborygmi audiantur, malum est. Horum enim absentia denotat paralyticas jam esse redditas fibras musculares intestinorum, vel saltem per morbum sic mutatas, ut functionibus suis exercendis sint impares.
4. Pro bono autem omine habetur, si borborygmos percipiat aeger, cum signum dent intestina recuperasse, vel nondum penitus sal-

saltem amisisse vim se contrahendi; unde postea copiosissimi flatus expelluntur, et tunc subsidet abdomen satis subito, licet quandoque postea intumescat denuo, donec tandem idoneis remediis, intestina debitum robur acquirant, non amplius redeunte abdominis tumore.

5. Conjunctus cum ascite tympanites malus.

Aretaeus (de caus. et sign. morb. diut. L. II. cap. I. p. 49.) omnes hydropes malos pronuntiavit; sed longe pejorem illorum complicationem dixit. Hac conjunctione difficiliorem tympanitidis curam reddi notavit etiam *Cel. Lietaud* (l. c. p. 361).

6. Certissimum mortis signum in quibusdam est

umbilici vel musculi cujusdam abdominalis inflammatio, crurumque jam pridem ante
exul-

exulceratorum, aut oedematorum sphacelus. (*R. A. Vogel* l. c. p. 572. §. 665).

7. Tympanites feminis est familiarior quam viris, maxime post crebriorem abortum. (*Klein* l. c. p. 285.), post puerperium, quando lochiorum fluxus non rite succedit, vel ipse ab admissio frigore animique adfectu cohibitus omnino fuit (*Fr. Hoffmann* l. c. p. 487. §. XV).

8. Tympanites interdum migrat in acutam erraticam cum stranguria, sphacelo pedum oedematorum, dyspnoea, haemorrhagia, tusi, acerbis quandoque, quin convulsivis: quae mors proxime excipit. (*Klein* l. c. p. 285).

9. In tympanitide urinae stillicidia mala,

10. Tympanitis ortus ab atra bile turgente, ab intestino a vermibus perforato, a gangraena intestinorum, lethalis ab omnibus pronuntiatur.

Theses medicae.

I.

In maximo errore eos versari credo, qui cum Cel. *Rousseau* statuunt, plus detrimenti quam commodi artes, scientiasque generi humano attulisse.

2.

In scabie contagiosa, simplici, recenti,
ad

ad externorum usum sine temporis jactura
recurrendum est, cum interna parum vel
nihil praestant.

3.

Fluxum hepaticum non semper sym-
ptoma aliorum morborum esse nominan-
dum, et genuinum morbum ita nomina-
rum existere, persuasum habeo.

4.

Ad praecavendum infanticidium poena
mortis non sufficit; plurimum prodest re-
motio causarum occasionalium.

5.

Puerilis quaestio est, cur erecta videa-
mus

mus objecta, quorum inversa imago in retina pingitur.

6.

Multi oriunter foeminarum morbi ex debiliori compage foemininae machinae, atque inde pendente temperamento phlegmatico, vel ad summum plethorico, unde frequentiores in foeminis morbi mucosi, ferosi, lymphatici, plethorae, ex quibus leucophlegmatia, chlorosis varia, multiplex hydrops, obstruções viscerum, fluxus sanguinis.

7.

Rara exempla sunt foeminarum vitam sanam degentium absque menstruis, etsi aucto-

auctores medici plurimas vidisse voluerunt, praeclara sanitate usas, quin etiam gravidas effectas, qui nunquam menses habuerunt. Verosimiliter menses quidem haec foeminae habuetunt, sed paucos, fortassis etiam excolores, serofos, lymphaticos, mucosos, forte rusticanae, et duris laboribus exercitatae, superfluum hunc sanguinem, statim alias tempore evacuandum, consumpserunt ipsaemet in nutrimentum corporis proprii; habitus enim viraginum, virilis quidam habitus parcissima, vix ulla menstrua efficit.

8.

Rara exempla sunt menstruorum post
quin-

quingagesimum secundum annum regulariter adhuc recurrentium, rariora circa hunc annum exempla sunt foecunditatis. Cfer.

Knebel gerichtliche Entbindungsfunde. I.
S. 161.

9.

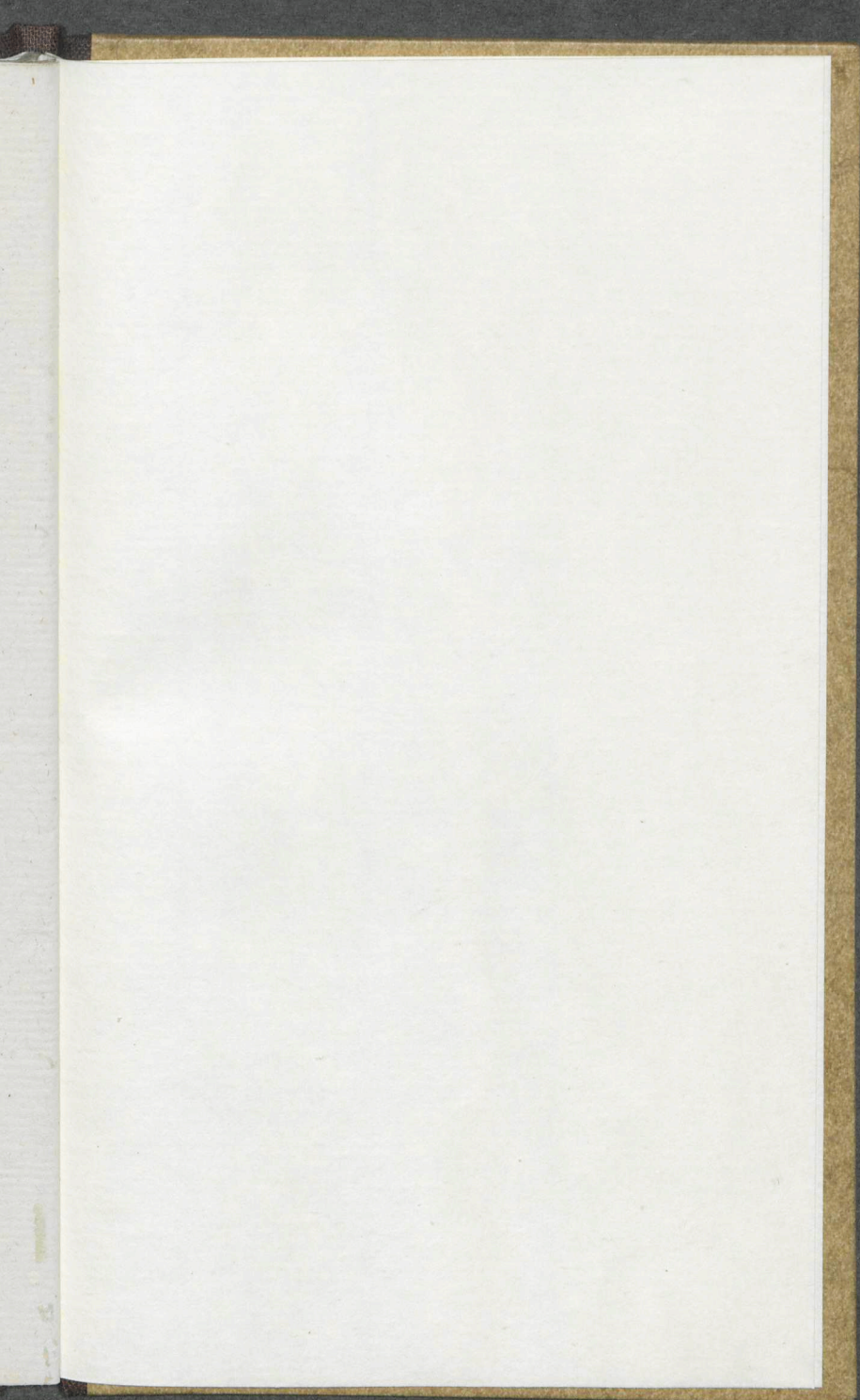
Binas praecipue origines habet puerperarum febris, scilicet vero *domesticam*, seu talem, quae sita est in ipsa aegra puerpera, e. g. saburra putrida, seu faeces tempore graviditatis, vel puerperii, ob omissa necessaria clysmata retentae, ob jusculeorum, oleorum, stragulorum, *opiatorum* abusum, ob aërem non renovatum, ob partum difficilem instrumentis absolutum; vel vero *epidemicum* originem, dum scilicet mor-

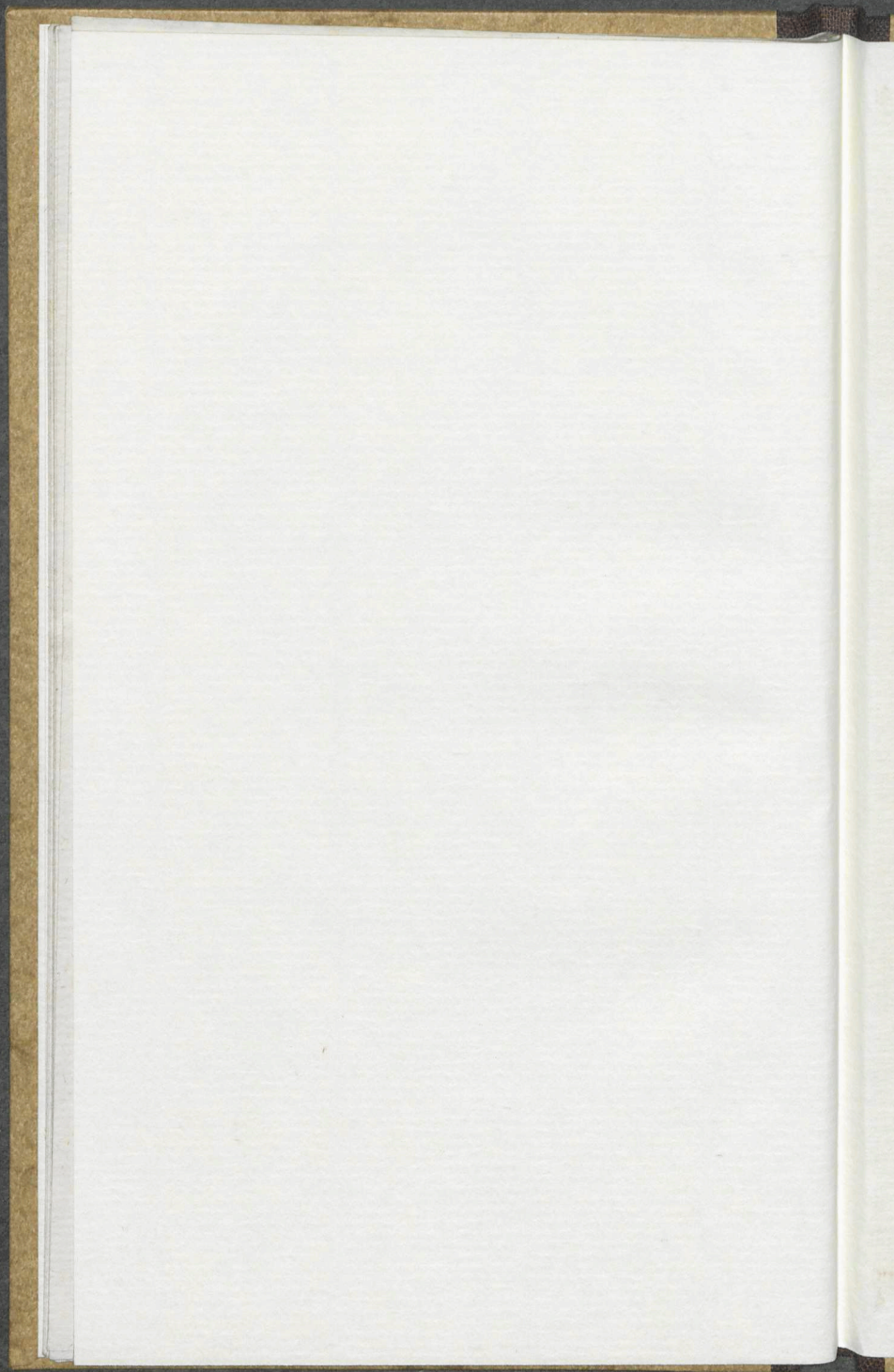
bi regnantes in puerperas cadunt, vel
utrumque.

IO.

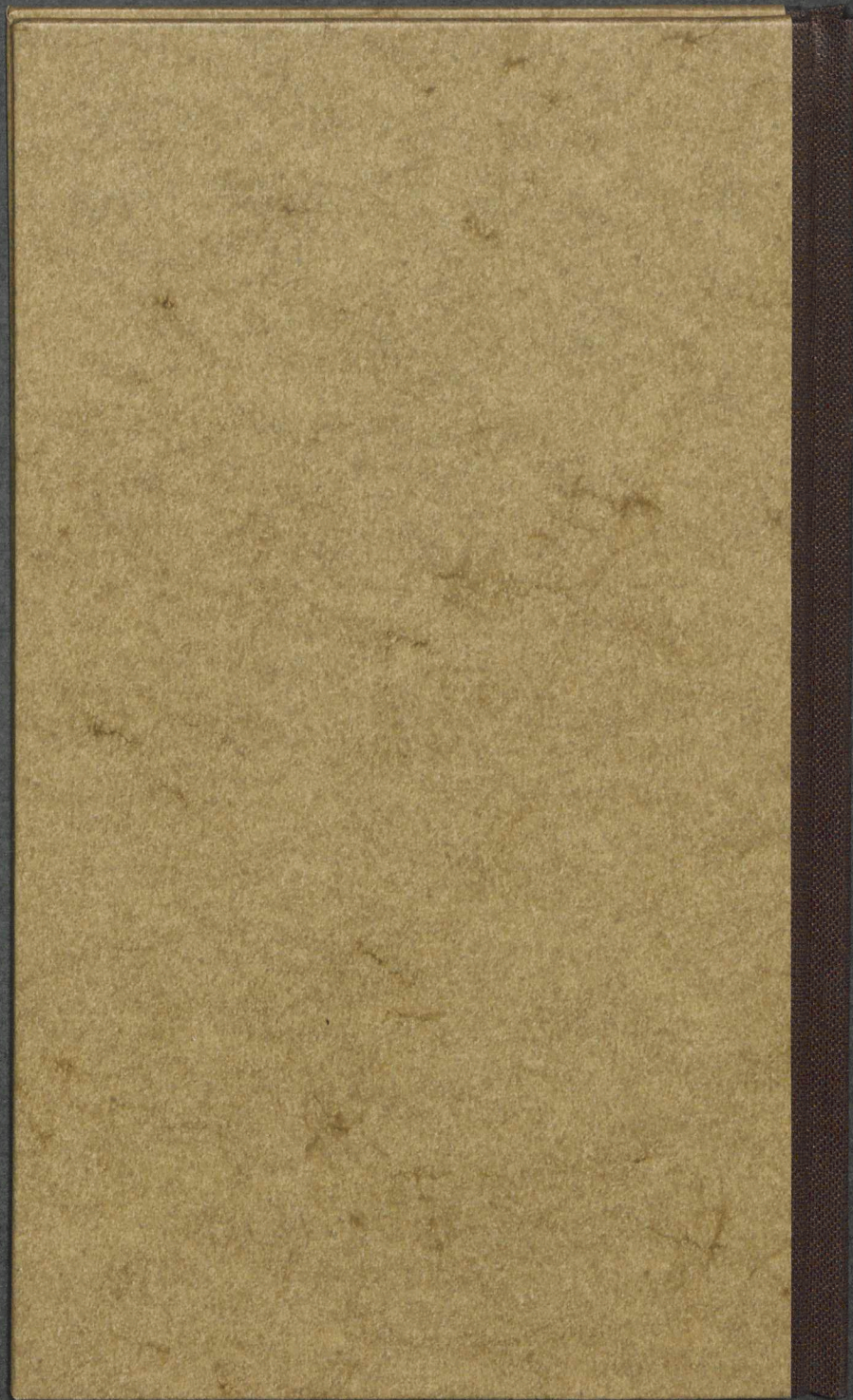
Ex primo gradu rabies canina certo
praedici nequit. Eadem enim symptomata
in aliis canum morbis observantur. Ex se-
cundo autem gradu certa affirmari potest.
Hoc subeunte, canis omnem cibum, ma-
xime autem potum averfatur; vocem quam-
cumque non percipit; neminem, ne herum
quidem suum, amplius agnoscit; oculos
nunc flammeos, trucesque contendit, ro-
ratve; inquietus est; accessuros indignatur,
accedentes autem mordet; emaciatur; im-
probe masticat; ore hiantē spumat; linguam
for-

fordidam, plumbeamque exferit; anhelat;
aquam et omne aquosum horret; domici-
lium, qua data via fugit; profugus conten-
tis oculis, demissa cauda celerrime, et recta
plerumque via decurrit, anni fluvioque si
forte occurrit, territus terga vertit; obvia
quæque plerumque invadit, mordet, canes,
a quibus odoratu procul certissime noscitur,
summo terrore incusso in fugam conjicit;
viribus fractis vacillans somnolenti, ebriive
instar incedit, consumtis collabitur; collap-
sus quasi terræ affixus jacet, raro resurgit,
& membra resomta trahit; convellitur, mo-
ritur.

de Haen rat. med. T. IV. cap. 3. 4. §.

Sch a a r s c h m i d t med. chir. Nachr. I

по. 37.